

економіки НАН України, 2003. – 259 с.

2. Уланчук В. Шляхи підвищення ефективності використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах регіону / В. Уланчук, Л. Альошкіна // Економка АПК. – 2009. – № 9. – С. 10–15.

3. Іванілов О. Економіка підприємства : [підручник] / Іванілов. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 728 с.

4. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти) / [В. Трегобчук, А. Юзефович, Д. Крисанов, Н. Скурська та ін.]. – К. : Інститут економіки НАН України, 2003. – 259 с.

5. Методика експертної грошової оцінки земельних ділянок несільськогосподарського призначення : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 червня 1999 р. № 1050 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1050-99-%D0%BF>.

ПОГОРІЛА Є.С.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ РЕСУРСНО-ТЕХНІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ

У рамках Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року більшість сімейних фермерських господарств товарного спрямування в Україні підлягають технологічній та екологічній модернізації, заснованій на оновленні основних виробничих фондів. Важко збільшити врожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин без застосування потужної енергонасиченої техніки [1, 2, 4]. Лише сучасні технічні засоби, які будуть адекватно підібрані до існуючої форми виробництва та є необхідними для впровадження нових високоефективних та енергозберігаючих технологій, забезпечать виробництво продукції кращої якості [1, 2, 3, 5]. Тому капіталомістка модернізація, яка в змозі забезпечити високу економічну ефективність, гарантує як високу якість, так і високу вартість товарного виробництва [5].

Заміна людської праці машинною та підвищення ефективності роботи повинні стати помітними наслідками модернізації. Однак, як [1] вказує, збільшення індексу заміщення і збільшення продуктивності праці в той же час це можливо лише за умови раціонального використання технічних засобів виробництва. Зростає потреба у машинах та устаткуванні, які підвищують продуктивність та полегшують фізичну роботу на фермі, обумовлені зростанням інтенсивності виробництва. Такі господарства повинні бути пристосованими до нових технологій, відповідно до вимог виконання програми розвитку аграрного сектору економіки.

Вимоги до машин і приладів є неоднаковими. Ця ситуація обумовлена як структурою існуючих фермерських господарств, так і галузевим спрямуванням, оскільки раціональний вибір машин та їх експлуатація тісно пов'язані з видами виробничої діяльності. Окрім високоякісного товарного виробництва, раціональний вибір повинен також включати економічні аспекти роботи машинно-тракторного парку.

Мета нашого дослідження полягала в оцінці технічної забезпеченості та рівня валового прибутку в фермерських господарствах. Зібрана інформація охоплює дані щодо використання земель, машинно-тракторного парку, матеріальних ресурсів, розмірів виробництва та характеру

---

* Науковий керівник – Власенко Т.В., к.е.н.

виробничих процесів, які застосовуються в господарствах.

У нашому дослідженні було вивчено 116 фермерських господарств, розташованих на території Харківської області. Значна кількість, а саме 90 фермерських господарств (78%) орієнтовані на рослинницьку галузь, при чому 35 об'єктів у цій групі виконували виключно діяльність з вирощування рослин.

Досліджувані об'єкти були розділені на три групи, які розрізнялись рівнем спеціалізації, для порівняльного аналізу. Тому фермерські господарства, які спеціалізувалися на продукції рослинництва, тваринництва та змішані, порівнювалися. Змішаний вид виробництва, тобто рослинництво та тваринництво, а в деяких випадках - сервісне виробництво було впроваджено у 18 господарствах. Хоча 8 господарств, що спеціалізуються на продукції тваринництва, склали найменшу численну групу; 2 з них спеціалізуються на виробництві молока, 5 з них у свинарстві та 1 на вівчарстві.

Середня площа ріллі становила 13,71 га, з яких 82% складають земельні угіддя, 14% - пасовища та 3% - садові та багаторічні насадження. Майже половина орних земель була призначена для обробітку зерна. В господарствах, що спеціалізуються на тваринництві та змішаному виробництві, переважають зернові культури і складають 69-65% площі ріллі, тоді як овочівництво переважало в фермерських господарствах (42% обробленої площі).

Рівень та ефективність використання машинно-тракторного парку оцінювалися як вартість нових машин, не враховуючи ступінь їх фізичного та економічного зносу.

Для порівняльного аналізу досліджувані об'єкти були розділені на три групи, які відрізняються за галузевою структурою виробництва. Фермерські господарства, де внесок певної діяльності перевищував 2/3 від загальної вартості, були кваліфіковані як спеціалізовані (рослинництво та тваринництво), а решта кваліфікувалися як змішані господарства.

Організація робочого процесу повинна бути пристосована до умов та факторів виробництва. Однак, по-перше, це вимагає ефективного застосування сільськогосподарської техніки в процесі управління [5].

У проаналізованих об'єктах було зареєстровано 126 тракторів, 107 причепів, 62 вантажівок, більшість - 410 машин та культиваторів пристроїв, а також 405 комбайнів та збиральних машин. В господарствах практично відсутні машини та пристрої для виробництва продукції тваринництва. Їх чисельність складає 46 одиниць, в тому числі 22 машини для виробництва кормів, подрібнювачі.

Рівень забезпеченості сільськогосподарською технікою та обладнанням на одне фермерське господарство становить 19 машин, інструментів та технічних приладів припадає на одну ферму, та 1,37 на 1 га оброблюваних земель. В кожному господарстві незалежно від виду виробництва є 2 трактори, 1 причеп, 4 машини та обладнання для культивування та 3 - для внесення добрив та захисту рослин.

У основних групах не було виявлено істотних відмінностей у кількісному обладнанні господарств та технічних засобів виробництва. Підприємства рослинницької галузі здійснювали найбільш економічно ефективну діяльність, оскільки рівень прибутковості даної галузі значно перевищує значення, отримане в інших основних групах. Ці відмінності виявилися статистично важливими.

Необхідно зазначити, що рівень оснащення сучасною технікою в фермерських господарствах України залежить також від аграрної політики, що проводиться урядом. Високі витрати на виробництво сільськогосподарської продукції не можуть бути відшкодовані цінами на неї. Тому держава повинна надавати фінансову підтримку сільськогосподарським товаровиробникам, розмір якої дозволяє отримувати їм прибуток на нормативному рівні. Разом з амортизаційними відрахуваннями вона повинна спрямовуватися на техніко-технологічне переоснащення аграрного виробництва. Передовий іноземний досвід напрацював різні форми державної підтримки: дотації до цін на продукцію, що реалізується, на гектар земель сільськогосподарського використання або на одну голову худоби, прямі субсидії на придбання техніки.

Література.

1. Vlasenko T. Status and trends of agricultural enterprises in Ukraine in terms of market agricultural machinery/ T. Vlasenko, V. Vlasovets// Econtechmod: An international quarterly journal.- 2016. - Vol. 5. No.3. – P. 159-170.
2. Власенко Т.В. Simulation of development dynamics for management improvement of enterprise specialization/ Т.В. Власенко, В.М. Власовець//Technology audit and production reserves.- 2016.- №5 (4 (31)). - С. 9-15.
3. Власенко Т.В. Економічне оцінювання взаємовпливу основних чинників формування обсягу валової продукції сільського господарства в Харківській області/ Т.В. Власенко// Наука й економіка.-2007.-№2 (6).- С. 25-35.
4. Іванишин В.В. Організаційно-економічні засади відтворення і ефективного використання технічного потенціалу аграрного виробництва / В.В.Іванишин. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 350 с.
5. Швець Р. Проблемні питання здійснення державної фінансової підтримки фермерських господарств. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=2878>

САМОЙЛЕНКО Д.Г.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ

Конкуренція є первинною та основною економічною силою, притаманною ринковій економіці, а також є необхідним атрибутом існування та розвитку ринку, в цілому. Наявність конкуренції, з однієї сторони, обумовлює прагнення, формує стимули та можливості суб'єктів аграрного виробництва до підвищення конкурентоспроможності своєї продукції, а з іншої визначає динаміку ринкової концентрації та посилення нерівності суб'єктів ринку в існуючому конкурентному середовищі, що визначає конкурентну структуру цільових ринків збуту продукції підприємств [2]. При цьому конкурентні структури основних об'єктових ринків продукції аграрних підприємств, як показали проведені дослідження, є наближеними до олігопсонії, яка не сприяє зростанню повноти задоволення економічних інтересів аграрних підприємств.

Загальні та спеціальні словники і розкривають основний зміст та сутність даної категорії також з різних сторін. Так, «конкуренція» (від лат — *concurrere*) в перекладі – суперництво. Категорія є стародавньою, латинською. Її корення йде у постійну боротьбу за можливість існування, за покращені умови, при чому крайньою формою сутності даної категорії можна назвати виживання. Негативне ставлення до існування конкуренції спостерігалось ще з радянських часів. Так, в той час конкуренцію розуміли як жорстоку боротьбу між окремими капіталістами та країнами з капіталістичним утробом за джерела формування сировини, ринків збуту та сфери обігу капіталу, за одержання та максимізацію існуючих прибутків. Це було зумовлено приватною власністю на окремі засоби виробництва [4].

Трактування категорії «конкуренція» у вітчизняних економічних джерелах до 90-х років минулого століття було вузьким і тому конкуренція розглядалась лише з точки зору політекономії. Так, конкуренція – це анархія виробництва і перевага функціонування приватної власності. Сучасні підходи до сутності конкуренції розуміють її через способи та явища життя, через рупійні

* Науковий керівник – Мандич О.В., д.е.н., доцент